

SYSTEM ZBIÓRKI ODPADÓW W PSZCZYNIĘ - WPROWADZENIE PODATKU ŚMIECIOWEGO

Jak funkcjonował stary system ?

Na terenie gminy Pszczyzna w zakresie gospodarki odpadami obowiązywał system bezpośredniego usuwania odpadów, tzn. system oparty o regularną usługę odbierania odpadów przy użyciu znormalizowanego sprzętu do gromadzenia i wywozu odpadów. Był to **system „umowny”, polegający na przekazaniu obowiązków w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi przedsiębiorcom posiadającym stosowne zezwolenia**, którzy podpisywali bezpośrednie umowy z właścicielami posesji. Każdy właściciel nieruchomości musiał wyposażyć posesję w pojemniki do gromadzenia odpadów stałych. Zbiórka selektywna była prowadzona u źródła, z podziałem na następujące rodzaje odpadów: odpady szklane, tworzywa sztuczne, metale i makulatura. Mieszkańcy indywidualnych posesji wykorzystywali do celów segregacji surowców wtórnych kolorowe worki foliowe. Usuwanie odpadów odbywało się wyłącznie przez firmy posiadające na to zezwolenie burmistrza. **Zorganizowanym wywozem odpadów komunalnych stałych objętych było ok. 90% mieszkańców.** W latach 2004– 2006 zezwolenie burmistrza Pszczyzny na odbiór odpadów komunalnych stałych posiadało kilkanaście firm, z czego faktycznie odbiorem odpadów na terenie gminy Pszczyzna zajmowały się 4 przedsiębiorstwa.

W wypadku Przedsiębiorstwa Inżynierii Komunalnej w Pszczyźnie odbiór odpadów segregowanych odbywał się na podstawie umowy zawartej między właścicielem posesji a firmą, pod warunkiem zakupu minimum 12 worków na rok. Wybór rodzaju i ilości poszczególnych worków nie był narzucany przez odbiorcę. Odpady odbierane były raz w miesiącu zgodnie z ustalonym harmonogramem. Na osiedlach o zabudowie wielorodzinnej zbiórka selektywna odbywała się do czterokolorowych kontenerów o pojemności 1100 l. Pojemniki w kolorze niebieskim były przeznaczone na makulaturę, pojemniki w kolorze zielonym na szkło, żółtym na tworzywa sztuczne oraz czerwonym na metale.

Do wywozu jednego worka dopłata ze strony mieszkańców wynosiła 1 zł, natomiast do wywozu pojemnika 11 zł. Pozostałe koszty pokrywała gmina (4 zł do worka, 44 zł do pojemnika).

Wady starego systemu

Mimo, że 90 % mieszkańców gminy objętych było systemem odbioru odpadów komunalnych, to częstotliwość wywozu odpadów była zdecydowanie za rzadka niż wynikałoby to z przesłanek teoretycznych, czyli m. in. z liczby osób zamieszkujących gospodarstwo domowe. W związku z powyższym należy przypuszczać, że:

- część odpadów wykorzystywana była w gospodarstwach domowych do celów opałow主任 (np. papier, tektura, tekstylia),
- odpady paleniskowe stanowiące znaczną część strumienia odpadów komunalnych wykorzystywane były przez mieszkańców we własnym zakresie do utwardzania dróg i niwelacji terenu,
- odpady wielkogabarytowe wywożone były na „dzikie” wysypiska śmieci, zwłaszcza że gmina nie organizowała zbiórki tego rodzaju odpadów.

REFERENDUM

20 września 2006 r. Rada Miejska w Pszczynie podjęła uchwałę o przeprowadzeniu tzw. „referendum śmieciowego”, czyli referendum w sprawie odpłatnego przejęcia przez gminę Pszczyna od właścicieli nieruchomości położonych na jej terenie, obowiązków w zakresie wyposażenia nieruchomości w urządzenia służące do zbierania odpadów komunalnych stałych, utrzymania tych urządzeń w odpowiednim stanie sanitarnym, porządkowym i technicznym oraz pozbywania się zebranych na terenie nieruchomości odpadów komunalnych stałych. Uchwała podjęta została na podstawie art. 11 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, ustawy z dnia 15 września 2000 r. o referendum lokalnym oraz w związku z art. 5 i art. 6a ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach.

Głównym powodem decyzji o referendum był fakt, że w **2006 r. aż 10% właścicieli pszczyńskich posesji nie miało podpisanych umów na wywóz śmieci**, a znaczna część mieszkańców zawierała umowy na wywóz z niewystarczającą częstotliwością. Próby wymuszenia tego obowiązku przez władze gminy były mało skuteczne. Ponadto nasilało się

zjawisko palenia odpadów w piecach centralnego ogrzewania i coraz liczniej powstawały dzikie wysypiska śmieci.

Referendum **przeprowadzono 12 listopada 2006 r., wspólnie z wyborami samorządowymi.** Mieszkańcom zadano pytanie:

Czy jest Pan/Pani za odpłatnym przejęciem przez Gminę Pszczyna od właścicieli nieruchomości położonych na jej terenie, obowiązków w zakresie wyposażenia nieruchomości w urządzenia służące do zbierania odpadów komunalnych stałych, utrzymywanie tych urządzeń w odpowiednim stanie sanitarnym, porządkowym i technicznym oraz pozbywania się zebranych na terenie nieruchomości odpadów komunalnych stałych w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami?

Wzięło w nim **udział 14 568 osób na 39 601 osób upoważnionych** do głosowania. Referendum uznano za ważne, ponieważ **frekwencja wyniosła powyżej 30% (36,79%).** Większość ważnych **głosów** oddano na **TAK (59,6%),** w związku z czym referendum było rozstrzygające.

Postępowanie przetargowe

W celu wyłonienia jednej firmy zajmującej się odbiorem odpadów komunalnych gmina ogłosiła 25 lipca 2007 r. **przetarg nieograniczony na świadczenie usług odbierania odpadów komunalnych stałych, powstających w gospodarstwach domowych z terenu gminy Pszczyna.** Ze względu na fakt, iż szacunkową wartość zamówienia określono na 10 mln zł (kwota powyżej 211 tys. euro) pełny tekst ogłoszenia zamieszczono także w Suplemencie do Dziennika Urzędowego Unii Europejskiej. Na treść specyfikacji istotnych warunków zamówienia złożone zostały 2 protesty zawierające żądania unieważnienia postępowania. Jeden z zarzutów a mianowicie zarzut niepodjęcia przez Radę Miejską uchwały w trybie art. 6a ustawy z dnia 13.09.1996r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (przejęcie obowiązków) nie mógł zostać naprawiony. W związku z powyższym postępowanie unieważniono. Rada Miejska podjęła wówczas uchwałę o przejęciu obowiązków związanych z odbiorem odpadów z zastrzeżeniem, iż wysokość stawki zryczałtowanej miesięcznej opłaty, ponoszonej przez właścicieli nieruchomości zostanie określona odrębną uchwałą, po rozstrzygnięciu przetargu, którego wyniki pozwolą na określenie faktycznych kosztów zadania.

Po kolejnym ogłoszeniu przetargu jedna z firm ponownie wniosła protest na zapisy SIWZ. Ze względu na fakt, iż uwzględniono jedynie część punktów odwołania protestująca firma złożyła odwołanie do Prezesa Urzędu Zamówień Publicznych. Ten w wyniku przeprowadzonej rozprawy uwzględnił odwołanie i nakazał modyfikację części dokumentacji przetargowej. Przede wszystkim do dokumentacji dodano wykaz nieruchomości, których dotyczy przetarg wraz z liczbą mieszkańców oraz jako podstawę wyliczenia ilości produkowanych odpadów przyjęto 100 % mieszkańców gminy.

W styczniu 2008 r. przetarg został rozstrzygnięty. Złożone zostały 3 oferty, spośród których najbardziej korzystna była oferta złożona przez firmę Remondis. Umowa z ww. firmą została zawarta na okres 4 lat.

Przedmiot zamówienia obejmuje świadczenie usługi odbioru odpadów komunalnych stałych powstających w gospodarstwach domowych z terenu gminy, z wyłączeniem odpadów związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej oraz odpadów pochodzących z rozbiórki lub remontów obiektów budowlanych.

Do najważniejszych warunków przetargu należy zaliczyć:

- liczbę mieszkańców gminy na dzień 21.11.2007 r., tj. 49 752 osoby
- liczbę nieruchomości z podziałem na rodzaj: bloki, kamienice, domy wielorodzinne
- liczbę pojemników 120 l, 240 l, 770 l, 1100 l, 2,5 m³, 5 m³
- średnią ilość odpadów wytwarzanych w gospodarstwie domowym przez jednego mieszkańca w ciągu jednego miesiąca na poziomie 50 litrów (wielkość ta została określona na podstawie danych przekazywanych przez firmy zajmujące się odbiorem odpadów z gminy w poprzednich latach),
- częstotliwość wywozu odpadów przyjętą na poziomie co 2 tygodnie na terenie domków jednorodzinnych i kamienic oraz 2 razy w tygodniu na terenie osiedli bloków.

Główne obowiązki wykonawcy:

- wyposażenie zamieszkałych nieruchomości w kontenery, pojemniki i worki na odpady zgodnie z Regulaminem utrzymania czystości i porządku na terenie gminy Pszczyna,
- organizacja selektywnej zbiórki odpadów komunalnych,
- odbiór i transport odpadów,
- odzysk lub unieszkodliwianie odpadów,
- bieżące prowadzenie ilościowej i jakościowej ewidencji odpadów.

Ocena ofert:

Zamawiający dokonał oceny ofert przez zastosowanie dwóch kryteriów:

kryterium ceny – waga kryterium: 90 %,

kryterium realizowania zamówienia wg wariantu I – waga kryterium: 10%

wariant I – 10 pkt (podział na odpady „suche” i „mokre”)

wariantu II – 0 pkt (pełna segregacja)

Do obliczenia punktów dla kryterium ceny zamawiający stosuje następujący wzór:

$$\text{Ilość pkt} = \frac{\text{najniższa cena oferowana z ofert ważnych}}{\text{cena danej oferty}} * 100 * 0,9 \text{ (waga kryterium)}$$

Za najkorzystniejszą została uznana oferta, która uzyskała najwięcej punktów.

NOWY SYSTEM

Z dniem **1 maja 2008 r.** gmina Pszczyna przejęła obowiązki właścicieli nieruchomości w zakresie wyposażenia nieruchomości w urządzenia służące do zbierania odpadów komunalnych stałych, utrzymywania tych urządzeń w odpowiednim stanie sanitarnym, porządkowym i technicznym oraz pozbywania się zebranych na terenie nieruchomości odpadów komunalnych stałych. **Oznacza to, że od maja 2008 r. na terenie gminy zaczął obowiązywać system gospodarki odpadami komunalnymi, w którym właścicielem odpadów komunalnych powstających w nieruchomościach mieszkalnych jest gmina.**

Zasady nowego systemu:

- za wyposażenie zamieszkałych nieruchomości w pojemniki i worki na odpady odpowiedzialna jest firma Remondis (rodzina 1-5 os. – pojemnik 120-litrowy, 6-10 os. – pojemnik 240-litrowy, itd.),
- mieszkańcy gminy zobowiązani są do selektywnej zbiórki odpadów komunalnych, polegającej na segregowaniu wytwarzanych w gospodarstwie domowym odpadów na dwie grupy: „odpady suche” i „odpady mokre”,

- do worka lub pojemnika na „odpady suche” można wrzucać: opakowania szklane po ich opróżnieniu (słoiki, butelki), butelki plastikowe po napojach (PET), opakowania plastikowe środków spożywczych (po uprzednim umyciu), opakowania plastikowe środków chemii gospodarczej, puszki po konserwach, puszki po napojach, różnego rodzaju jednorodne odpady: folie, plastiki, papier, tekturę, metale,
- pozostałe odpady zbierane są do pojemnika.
- odbiór odpadów odbywa się zgodnie z zatwierdzonym przez burmistrza Pszczyny harmonogramem wywozu odpadów, z częstotliwością wynikającą z pojemności danych urządzeń do zbierania i wymaganiami sanitarnymi, w sposób następujący:
 - odpadów „mokrych i suchych” na terenie zabudowanym domami jednorodzinnymi, kilkurodzinnymi, wielorodzinnymi i kamienicami – 1 raz na 2 tygodnie,
 - odpadów wielkogabarytowych, elektrycznych i elektronicznych na terenie zabudowanym domami jednorodzinnymi, kilkurodzinnymi, wielorodzinnymi i kamienicami – 2 razy w roku;
 - odpadów „mokrych” i „suchych” na terenie zabudowanym blokami wielorodzinnymi – 1 lub 2 razy w tygodniu; odpady wielkogabarytowe mieszkańcy bloków mogą wystawiać przy każdym wywozie odpadów komunalnych;
- gmina obsługuje ok. 50 000 mieszkańców, w tym ok. 8 500 mieszkańców bloków.

Problemy, jakie zaistniały przy wprowadzaniu nowego systemu:

- nieuregulowany stan meldunkowy na poszczególnych posesjach,
- większość mieszkańców (nawet rodzin) nie chciała pojemników 240-litrowych, tylko 2 pojemniki 120-litrowe,
- niski poziom segregacji odpadów na dużych wspólnotach.

Zasady rozliczeń

Właściciele nieruchomości zobowiązani są do terminowego uiszczania, bez wezwania, opłat za wykonywanie przez Gminę Pszczyna przejętego obowiązku, w wysokości będącej iloczynem liczby osób zamieszkujących nieruchomość i jednostkowej stawki zryczałtowanej opłaty, która **wynosi obecnie 6,50 zł od mieszkańca za miesiąc (w momencie**

wprowadzenia systemu było to 5 zł). Wysokość opłaty (uwzględniająca faktyczne koszty systemu odbioru odpadów) zatwierdzana jest uchwałą Rady Miejskiej. Informacja o wysokości i terminach opłaty dostarczana jest mieszkańcom gminy raz w roku, z tym, że aktualizowana jest co miesiąc na podstawie ewidencji ludności. Korekty naliczeń nie są wysyłane do mieszkańców. Ich obowiązkiem jest samonaliczanie opłaty i uwzględnianie zmian jej wysokości spowodowanych zmianą liczby mieszkańców nieruchomości. Przy naliczaniu opłaty przyjęto zasadę, iż zmiany występujące do 15 dnia miesiąca skutkują wprowadzeniem tej zmiany od początku miesiąca, w którym ona nastąpiła. W przypadku niezgodności pomiędzy liczbą osób zameldowanych a liczbą osób faktycznie zamieszkujących, właściciel nieruchomości może wykazać stan faktyczny zaświadczeniem, potwierdzającym stałą nieobecność mieszkańca na terenie posesji, wystawionym przez odpowiednie organy, np. zaświadczeniem z domu spokojnej starości, z placówki opieki zdrowotnej, uczelni wyższej, itp.

Właściciele nieruchomości ponoszą na rzecz gminy opłatę, podzieloną na cztery raty, płacone kwartalnie. Urząd z kolei rozlicza się z firmą wywozową co miesiąc, biorąc pod uwagę aktualną liczbę mieszkańców. Obecnie stawka wg, której właściciel nieruchomości uiszcza opłaty do gminy wynosi 6,50 zł/mieszkańca/ miesiąc. Gmina płaci firmie Remondis 6,30 zł /mieszkańca/miesiąc; 20 gr od każdego mieszkańca na miesiąc (ok. 120 000 zł rocznie) przeznaczone jest na administracyjną obsługę systemu.

W przypadku niewypełnienia przez właściciela nieruchomości obowiązku uiszczenia opłaty do dłużnika wysyłane jest upomnienie. Jeśli we wskazanym terminie należność nie zostaje uregulowana urząd wszczyna postępowanie egzekucyjne w celu przymusowego ściągnięcia należności w trybie egzekucji administracyjnej (do urzędu skarbowego wysyłany jest tytuł wykonawczy).

Ściągalność opłat za odbiór odpadów utrzymuje się na wysokim poziomie ok. 90 % (rok 2008 – 89%, rok 2009– 93 %, rok 2010 – 96%). Osoby znajdujące się w trudnej sytuacji finansowej mogą ubiegać się umorzenie zaległości. Dotychczas z opcji tej skorzystało ponad 50 osób. Łączna kwota umorzeń za lata 2008-2010 r. wyniosła ok. 15 700 zł.

Koszty ponoszone przez Urząd Miejski w Pszczynie w związku z wprowadzeniem nowego systemu gospodarki odpadami:

a) od 01.05.2008 r. do 31.12.2008 r.:

- koszty pracownicze: 83 488 zł,
- wydatki administracyjne: 7 080 zł,
- kwota umorzeń: 3 000 zł,
- koszt dostarczenia mieszkańcom informacji o wysokości opłaty: 12 000 zł,
- **łącznie : 105 568 zł.**

b) dla 2009 roku:

- koszty pracownicze: 115 456 zł,
- wydatki administracyjne: 11 472 zł,
- koszt dostarczenia mieszkańcom informacji o wysokości opłaty :31 000 zł,
- koszty windykacji: 13 730 zł
- kwota umorzeń 7 000 zł,
- **łącznie : 178 658 zł.**

c) dla 2010 roku:

- koszty pracownicze: 122 038 zł,
- wydatki administracyjne: 16 763 zł,
- koszt dostarczenia mieszkańcom informacji o wysokości opłaty :40 000 zł,
- koszty windykacji: 4 337 zł
- kwota umorzeń 5 672 zł,
- **łącznie : 188 810 zł.**

Przejęcie przez Gminę obowiązków związanych z odbiorem odpadów komunalnych spowodowało konieczność zatrudnienia przez Urząd Miejski w Pszczynie 3 pracowników. Dwóch pracowników zajmuje się techniczną stroną zagadnienia, w tym między innymi współpracą z firmą wywozową, w celu określenia wielkości pojemników przypisanych do danych posesji, wskazywaniem nowych adresów wymagających dostarczenia pojemników, nadzorowaniem usług oraz naliczaniem mieszkańcom opłat za odbiór odpadów. Trzecia osoba zajmuje się obsługą finansową wprowadzonego systemu. Program informatyczny

służący do obsługi systemu powiązany jest z ewidencją ludności, co pozwala na stałe monitorowanie liczby mieszkańców posesji, wielkości pojemników i wysokości opłat.

Dodatkowo należy uwzględnić w kosztach ponoszonych przez Urząd kwotę w wysokości ok. 100 000 zł rocznie, jakiej mimo postępowania egzekucyjnego nie uda się odzyskać od mieszkańców objętych odbiorem odpadów.

Porównanie systemów pod względem kosztów na przykładzie rodziny 5-osobowej

(takiej, która teraz płaci względnie najwięcej za wywóz odpadów)

Kalkulacja dla roku 2008:

Stary system:

cena za wywóz pojemnika 120 l – 18 zł, co przy wywozie odpadów co 2 tygodnie dawało kwotę ok. 36 zł na miesiąc, plus 3 zł za odpady segregowane, razem ok. **39 zł miesięcznie**, (bez wywózki odpadów wielkogabarytowych)

Nowy system:

5-osobowa rodzina: $5 \times 5 \text{ zł} = \mathbf{25 \text{ zł miesięcznie}}$ (w tym segregacja i wielkie gabaryty)

Kalkulacja dla roku 2010:

Stary system:

cena za wywóz pojemnika 120 l – 23 zł, co przy wywozie odpadów co 2 tygodnie dawało kwotę ok. 46 zł na miesiąc, plus 5 zł za odpady segregowane, razem ok. **51 zł miesięcznie**, (bez wywózki odpadów wielkogabarytowych)

Nowy system:

5-osobowa rodzina: $5 \times 6,20 \text{ zł} = \mathbf{31 \text{ zł miesięcznie}}$ (w tym segregacja i wielkie gabaryty)

Należy podkreślić, iż kalkulacja dla starego systemu obejmuje jedynie odbiór pojemnika przeznaczonego na wymieszane odpady komunalne, natomiast stawki w nowym systemie oprócz odbioru odpadów wymieszanych obejmują również odbiór odpadów segregowanych, (co 2 tygodnie) oraz odbiór odpadów wielkogabarytowych, elektrycznych i elektronicznych (2 razy w roku).

Analiza danych wskazuje na **ogromne uszczelnienie systemu gospodarki odpadami** komunalnymi na terenie gminy Pszczyna od 2008 r. **W 2007 r.** z terenu gminy w sposób zorganizowany zebrano ponad **9 800 ton** odpadów, natomiast w **2009 i 2010 r.** ilość ta kształtowała się na poziomie **19 000 ton** odpadów. W 2009 i 2010 r. firmy wywozowe wywoziły więc o ponad 90% odpadów więcej niż w roku 2007. Błędem byłoby stwierdzenie, iż tak duża różnica w ilości odebranych odpadów wynika wyłącznie z ich większej produkcji przez mieszkańców gminy. Za przyczynę tak znacznej różnicy należy uznać przede wszystkim nieszczelność poprzedniego systemu, wynikającą z następujących przesłanek:

- nie wszyscy właściciele nieruchomości mieli zawartą umowę na wywóz odpadów komunalnych,
- częstokroć umowy zawarte pomiędzy właścicielem nieruchomości a firmą wywozową były zawierane na odbiór odpadów z zbyt rzadką częstotliwością.

Dostarczenie pojemników na odpady do wszystkich nieruchomości mieszkalnych gminy wraz z wprowadzeniem obowiązkowej opłaty ryczałtowanej za odbiór odpadów (niezależnej od częstotliwości wystawienia pojemnika) zlikwidowało powyższe problemy. Ponadto organizacja 2 razy w roku zbiórki „wielkich gabarytów” oraz zużytego sprzętu elektronicznego i elektrycznego przyczyniła się do likwidacji problemu powstawania dzikich wysypisk „śmieci”. Oba systemy natomiast należy uznać za nieszczelne w przypadku odpadów budowlanych.

Fakt, iż wprowadzona opłata ryczałtowa obejmuje zarówno odbiór odpadów komunalnych wymieszanych, jak i odbiór odpadów segregowanych, wpłynął w ogromnym stopniu na **ilość odbieranych od 2008 r. odpadów segregowanych**. Podczas gdy w 2007 r. ilość ta kształtowała się na poziomie ok. 65 ton, w 2008 r. wzrosła do 1 275 ton, a na chwilę obecną w 2010r. wynosi 2 712 ton. Zebrane odpady opakowaniowe zostały przewiezione do sortowni w Sosnowcu a stamtąd do hut szkła, papierni, recyklerów tworzyw sztucznych oraz do instalacji produkcji paliw alternatywnych.

Kolejnym wskaźnikiem, świadczącym o dużej efektywności nowego systemu gospodarki odpadami komunalnymi, jest **ilość odpadów komunalnych poddanych odzyskowi**. W 2007r. były to **74 tony** odpadów, w 2008 r. ponad **2 100 ton** odpadów, a w 2009 r. ok. **2 000 ton** odpadów, co stanowi 11% odpadów zebranych w 2009r. Biorąc pod uwagę, iż w 2007 r. procentowo wartość ta kształtowała się na poziomie 1%, osiągnięcie poziomu 11% jest imponującym postępem. W 2010 r. ilość odpadów zagospodarowanych poprzez

przetwarzanie, kompostowanie odzysk wynosi ok. **9 000 ton**, czyli aż 50 % wszystkich zebranych odpadów.

ZALETY NOWEGO SYSTEMU GOSPODARKI ODPADAMI:

- znaczne uszczelnienie systemu,
- mniejsza liczba dzikich wysypisk śmieci,
- objęcie wszystkich mieszkańców gminy zorganizowanym wywozem odpadów,
- odczuwalne ograniczenie spalania odpadów w piecach centralnego ogrzewania,
- zwiększenie ilości zbieranych odpadów mieszanych i opakowaniowych,
- zwiększenie poziomu odzysku odpadów,
- usystematyzowanie zbiórki odpadów wielkogabarytowych, zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego,
- większa kontrola gminy nad strumieniem odpadów komunalnych generowanych przez mieszkańców.

Do nierozwiązanych problemów gospodarowania odpadami komunalnymi należy zaliczyć gospodarkę odpadami budowlanymi i biodegradowalnymi.